

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI**

Qo‘lyozma huquqida
UO‘K: 330.322:339.727.22(575.1)

OCHILOV BOBUR BAXTIYOR O‘G‘LI

**IQTISODIYOTGA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHDA
MAMLAKAT INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH
ISTIQBOLLARI**

08.00.07 -Moliya, pul muomalasi va kredit

**Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) ilmiy darajasini olish uchun
tayyorlangan**

DISSERTATSIYA

**Ilmiy rahbar: DSc, dotsent
A.A. Shomirov**

TOSHKENT - 2025

MUNDARIJA

KIRISH.....	3
I BOB. XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHDA INVESTITSİYAVIY JOZIBADORLIKNI OSHIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	12
1.1-§. Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarni jalb etishning mazmun-mohiyati va nazariy asoslari.....	12
1.2-§. Xorijiy investitsiyalarni jalb etishning normativ huquqiy asoslari..	29
1.3-§. Iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda investitsion jozibadorlikni oshirishning xorij tajribalari.....	39
Birinchi bob bo'yicha xulosa.....	69
II BOB. IQTISODIYOTGA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHDA MAMLAKAT INVESTITSIYA JOZIBADORLIGINI OSHIRISHNING AMALDAGI HOLATI TAHLILI.....	71
2.1-§. Milliy iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish amaliyoti tahlili.....	71
2.2-§. Iqtisodiyotga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning iqtisodiy-moliyaviy shart-sharoitlari tahlili.....	86
2.3-§. Investitsion muhit va unga ta'sir etuvchi omillar tahlili.....	93
Ikkinchi bob bo'yicha xulosa.....	101
III BOB. IQTISODIYOTGA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHDA MAMLAKAT INVESTITSİYAVIY JOZIBADORLIGINI OSHIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI.....	104
3.1-§. Xorijiy investitsiyalarni jalb etishda mamlakat investitsion jozibadorligini oshirishdagi mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari	104
3.2-§. O'zbekiston iqtisodiyotiga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda mamlakat investitsion jozibadorligini oshirish istiqbollari.....	118
Uchinchi bob bo'yicha xulosa.....	154
XULOSA VA TAKLIFLAR.....	156
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.....	159

KIRISH

Dissertatsiya mavzusining dolzarbligi va zarurati. Jahonda yuzaga kelayotgan geosiyosiy keskinliklar va moliyaviy beqarorliklar oqibatida tijorat banklari tomonidan kreditlar yuqori foiz stavkalarida ajratilayotgani sababli, investitsiya loyihalarini xorijiy sarmoyalar hisobidan moliyalashtirishga bo'lgan ehtiyoj ortib bormoqda. Xususan, Birlashgan millatlar tashkilotining (BMT) Xalqaro investitsiyalar bo'yicha hisobotiga ko'ra, 2024-yil jahonda "global to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning umumiy hajmi 1.5 trln. AQSh dollari bilan 4 foizga oshgan bo'lsada, rivojlanayotgan mamlakatlarga TTXI oqimi o'tgan yilga nisbatan 11 foizga kamaygan"¹. Bu holat iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda mamlakat investitsion jozibadorligini oshirish va yaxshilash hamda soliq imtiyozlaridan samarali foydalanishni taqozo etmoqda.

Jahon amaliyotida iqtisodiyotni rivojlantirishda, investitsiya muhitini yaxshilash orqali investitsiyalarning rolini oshirish, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimini yanada faollashtirish, davlat tomonidan berilayotgan imtiyoz va preferensiyalarning samaradorligini baholash bo'yicha ilmiy izlanishlarga alohida e'tibor qaratilmoqda. Mamlakat, hudud hamda sanoat korxonalarining investitsion jozibadorligini oshirishga qaratilgan strategiyalarini yanada takomillashtirishga, potensial loyihalarni ishlab chiqishga, investitsiya muhitini yaxshilashga, shuningdek, investitsiya to'siqlarini bartaraf etish, global sanksiyalar, pandemiya munosabati bilan yuzaga kelgan vaziyatning o'ziga xosligini hisobga olgan holda, iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llarini aniqlash bilan bog'liq muhim masalalarni tadqiq etishni taqozo etmoqda.

O'zbekistonda islohotlarning yangi bosqichida oqilona investitsiya siyosati asosida barqaror iqtisodiy o'sish orqali aholi farovonligini ta'minlash, bu sohada 2030-yilga qadar iqtisodiyot hajmini 2 barobar oshirish va daromadi o'rtachadan yuqori bo'lgan davlatlar qatoriga kirish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvarda "2022

¹ <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2025> - World Investment Report 2025.

— 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-sonli farmonida "...kelgusi besh yilda 120 mlrd. AQSh dollari, jumladan 70 mlrd. dollar xorijiy investitsiyalarni jalb etish choralari ko'rish"² vazifalari qo'yilgan. Respublikada olib borilayotgan islohotlar natijasida so'nggi besh yilda qator ijobiy natijalarga erishilgan bo'lishiga qaramasdan, mavjud investitsiya salohiyatidan samarali foydalanish borasida hududlar o'rtasida turli xil darajada nomutanosibliklar mavjudligi sababli barqaror o'sish sur'atlarini ta'minlash masalasi eng dolzarb muammolardan biri sifatida qolmoqda. Shu sababli iqtisodiyot tarmoqlari va hududlarga xorijiy investitsiyalarni faol jalb qilish hamda yangi investitsiya loyihalarini amalga oshirishda hududlardagi maxsus zonalardan hamda sanoat kooperatsiyasi imkoniyatlaridan keng foydalanish orqali qo'shilgan qiymat zanjirini yaratish vazifalarining belgilab qo'yilishi mavjud iqtisodiy salohiyatdan samarali foydalanish masalasini hozirgi kundagi eng dolzarb vazifalardan biriga aylantirdi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-sonli "“O'zbekiston – 2030” strategiyasi to'g'risida”, 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son “2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida”, 2024-yil 21-fevraldagi PF-37-sonli "“O'zbekiston — 2030” strategiyasini “Yoshlar va biznesni qo'llab-quvvatlash yili”da amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risida”, 2022-yil 30-dekabrda PF-287-son “Respublika hududlarini toifalarga ajratish va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashning tabaqalashtirilgan tizimini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida”gi farmonlari, 2020-yil 1-maydagi PQ-4702-son “Hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishni reyting baholash tizimini joriy etish to'g'risida”gi, 2020-yil 28-yanvardagi PQ-4937-son “O'zbekiston Respublikasining 2021–2023-yillarga mo'ljallangan investitsiya dasturini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida”, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son “O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi

² O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvarda “2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida”gi PF-60-son farmoni. <https://lex.uz/docs/-5841063>